

ALIAĞA REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

ÖZEL EĞİTİM GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞA SAHİP OLAN VE OLMAYAN ANNELERİN

STRES SEVİYELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI ARAŞTIRMASI

2023-2024

GİRİŞ

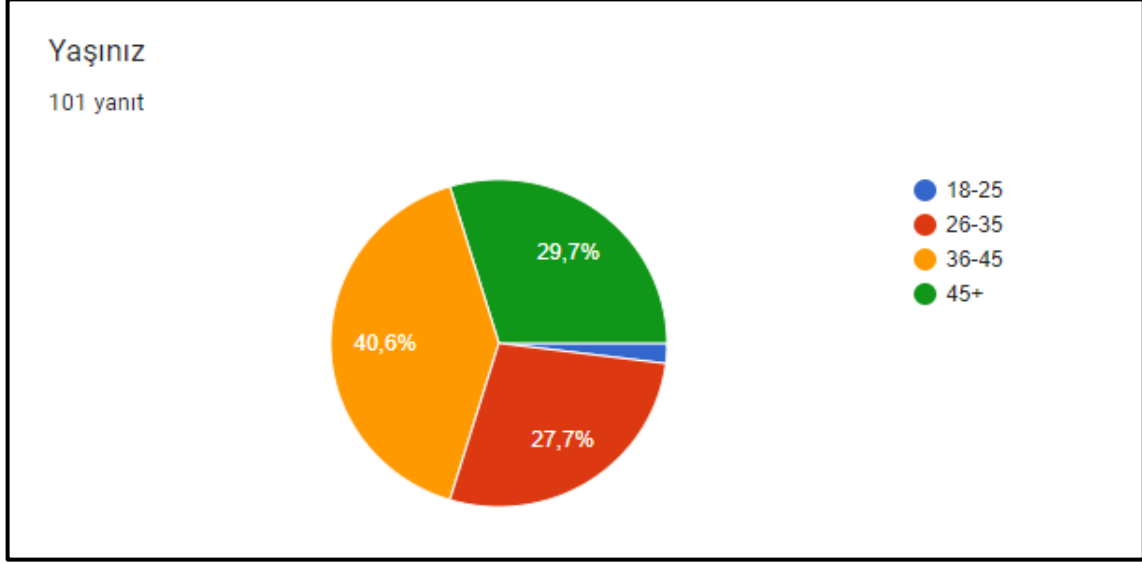
Özel gereksinimli bireylerin tanılanma sayılarının artmasıyla, nüfusun ve ailelerin özel gereksinim konusundaki farkındalıkları da artış göstermektedir. Annelerin çocuklarının engellilik durumuna göre stres seviyelerinin ne ölçüde değiştiği önem taşımaktadır. Bu stres seviyesinde annenin yaşının ve eğitim durumunun ne derecede etkili olduğunun bilinmesi strese yönelik yapılacak çalışmalar için ilk adım olacaktır. Bu araştırmanın amacı annelerin stres seviyelerinin çocuklarının engellilik durumuna, annenin eğitim düzeyine ve yaşına göre ne ölçüde değiştiği araştırılmıştır.

Araştırmada Özmen ve Özmen'in (2012) geliştirmiş olduğu "Anne- Baba Stres Ölçeği" Google Forms' a aktarılarak, annelerin tablet üzerinden doldurmaları sağlanacaktır. Ölçeğin sosyodemografik bilgi formunda "Yaş, eğitim düzeyi, çocuğunun engel durumu" na yönelik sorular yer almaktadır.

Araştırmanın örneklemini İzmir ili Aliağa İlçesi'nde yaşayan normal çocuğa sahip anneler ile Aliağa Rehberlik ve Araştırma Merkezinde özel eğitim hizmetleri bölümünde tanılanmış özel eğitim öğrencilerinin annelerden oluşacaktır. Araştırmada 51 normal, 50 özel gereksinimli çocuğa sahip anneye ulaşılmıştır.

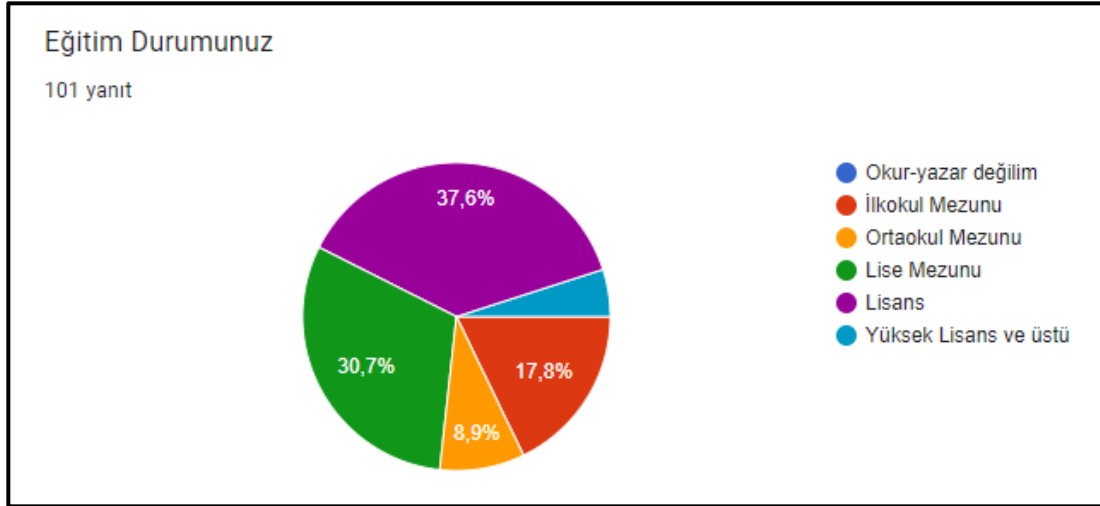
VERİLERİN ANALİZİ

Tablo.1.

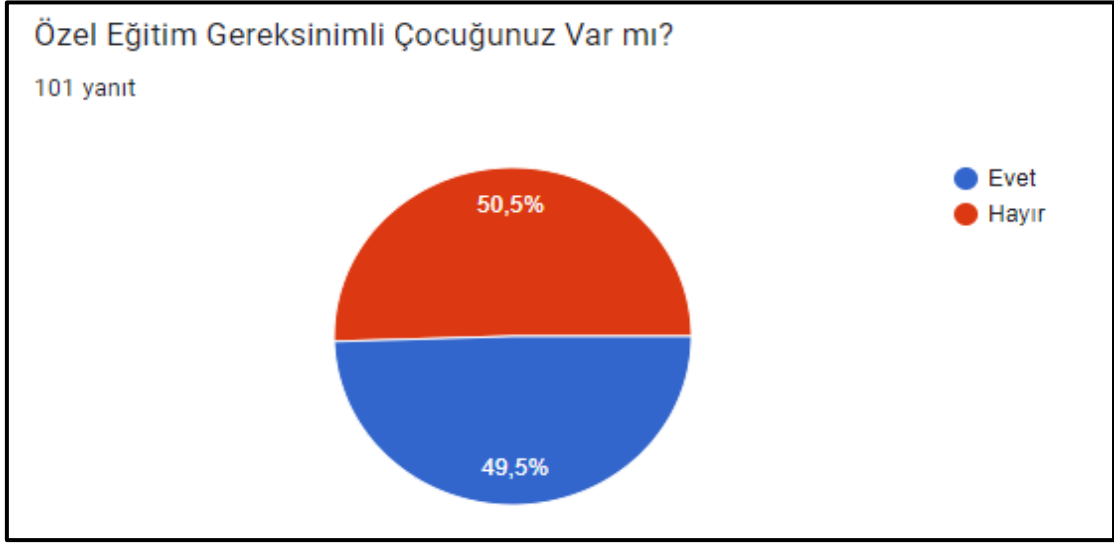
Çalışmaya katılan anne sayısı 101 olup, bu annelerin 41'i (%40) 36-45 yaş aralığındayken; 30 (%29) anne 46+ yaş grubunda, 28 (%27) anne 26-35 yaş aralığında ve 2 (%2) anne ise 18-25 yaş aralığında olduğunu belirtmiştir.

Tablo.2.

Çalışmaya katılan annelerin 38'i (%37,6) lisans mezunuyken, 31'i (%30,7) lise mezunu, 9'u (%8,9) ortaokul mezunu, 18'i (%17,8) ilkokul mezunu ve çalışmaya katılan anneler arasında okur-yazar olmayan yoktur.

Tablo.3.

Tablo 3 incelendiğinde; ankete katılan annelerin 51'i (%50,5) özel gereksinimli bir çocuğa sahip değilken; 50 (%49,5) annenin özel gereksinimli çocuğunun olduğu görülmektedir.

BULGULAR VE YORUM

Bulgulara göre özel gereksinimli bir çocuğa sahip annelerin stres düzeyleri özel gereksinimli bir çocuğa sahip olmayan annelere göre daha yüksek düzeydedir.

46 yaş ve üstü yaş aralığına sahip olan annelerin stres düzeyleri daha düşük seviyede; 18-25 yaş aralığındaki genç annelerin stres düzeyleri daha yüksek seviyededir.

Eğitim seviyesine göre bakıldığında ortaokul mezunu annelerin stres düzeyleri daha düşük düzeyde; yüksek lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip annelerin stres düzeyleri daha yüksek düzeydedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın temel amacı özel gereksinimli bir çocuğa sahip olan ve olmayan annelerin stres seviyelerinin karşılaştırılmasıdır. Aynı zamanda annelerin stres seviyelerinin yaş ve eğitim düzeyine değişip değişmediği incelenmiştir.

Araştırmanın ilk bulgusu özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin stres seviyeleri özel gereksinimli çocuğa sahip olmayan annelerin stres seviyelerine göre yüksek olmasıdır. Bu sonucu destekleyen çalışmalar mevcuttur. Özşenol ve arkadaşlarının (2003) zihinsel engelli çocuğu olan ailelerin çocuklarından beklentilerinin fazla olduğunu ve bu sebeple normal çocuğu olan ailelere göre kaygı seviyelerinin yüksek olduğunu bulmuştur. Benzer olarak Boothroyd (1997) ve Kandari (2005) yaptıkları araştırmalarda, özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin stres seviyelerini yüksek bulmuşlardır. Özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerde çocuğun bakımının birinci dereceden yakınları olduğu, özellikle annelerin bunun büyük bir kısmını üstlendiğini gösteren araştırmalar mevcuttur (Sarı 2007, Işıkhan 2005). Rodriguez ve Murphey'nin (1997) çalışmalarına göre engelli çocuğa sahip annelerin strese daha yüksek düzeyde maruz kaldıkları, psikolojik ve bedensel iyi oluşlarının daha çok zedelendiği görülmüştür. Yine anne ve babalar ile benzer bir çalışma Anderson, 1993 tarafından yapılmış, annelerin anksiyete ve depresyon seviyelerinin babalara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Uğuz ve arkadaşlarının (2004) yaptığı araştırmaya göre engelli çocuğu olan annelerin depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri normal çocuğa sahip yer olan annelere göre daha yüksektir. Ayrıca stres seviyesinin engel türüne, ailenin bu konuda aldıkları eğitime ve inandıkları nedenlere göre değiştiğini vurgulayan çalışmalar da mevcuttur (Akkök ve ark., 1992).

Bu çalışmada yaş gruplarına göre stres seviyeleri incelendiğinde 46 yaş ve üzerinde stres seviyesi en düşükken, 18-25 yaş aralığındaki annelerde stres seviyesi daha yüksek çıkmıştır. Alan yazını tarandığında daha öncesinde yapılan çalışmalarda bu durumun tam tersi

sonuçlar söz konusudur. Coşkun ve Akkaş (2009) annelerin yaşı arttıkça kaygı seviyelerinin arttığını bulmuştur. Bunun sebebinin; annelerin yaşılandıka çevresel desteklerinin azalacağı ve daha gc sorunlarla karşılaşacaklarına inanmaları olduğunu düşünülmüştür.

Eğitim seviyesine göre bakıldığında ortaokul ve aşığısı mezunu annelerin stres seviyesi, yüksek lisans ve üzeri annelerin stres seviyelerine göre daha düşük çıkmıştır. Konuyla ilgili daha önce yapılmış araştırmalara bakıldığında farklı sonuçlar bulan çalışmalar mevcuttur. Coşkun ve Akkaş (2009); annelerin eğitim seviyesi ve geliri arttıkça kaygı seviyelerinin azaldığını sonucunu bulmuştken, Yayan ve arkadaşlarının (2003) yılında yenidoğan yoğum bakımda bebeği olan ebeveynlerle yaptığı çalışmada anne ve babaların yaşıнын düştükçe ebeveyn streslerinin arttığını sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmada özel eğitim gereksinimli çocuğa sahip olan ve olmayan annelerin stres seviyeleri karşılaştırılırken aynı zamanda anne stresinin yaşı ve eğitim seviyesine göre değişip değişmediği incelenmiştir. Annelerdeki stres seviyesinin çocuğun tanı çeşidi ve düzeyi, ailenin gelir düzeyi ve sosyal destekleri gibi değişkenlere göre de farklılaşacağı unutulmamalıdır. Örneğin Akkök ve arkadaşlarının (1992), stres seviyesinin engel türüne, ailenin bu konuda aldıkları eğitime ve inandıkları nedenlere göre değiştiğini vurgulayan çalışmaları mevcuttur.

Tüm bu sonuçlara bakıldığında annelerin sorumluluklarının yüksek olduğu, bu sorumlulukların getirdiği yüklerin de çeşitli değişkenlere göre stres düzeylerini etkiledikleri düşünülebilir. Annelerin stres seviyeleri ve bunların nedenlerinin belirlenmesiyle alacakları ocuk yetiştirme tutumları, tanı ve eğitim türleri, stresle başı etme yolları vb. eğitimler iyi oluşlarının artmasını sağlayacaktır. Buna bağlı olarak da yetiştirilen neslin ruhsal olarak sağlıklı nesiller olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akkök F., Aşkar P. ve Karancı N. (1992). Özürlü Bir Çocuğa Sahip Anne – Babalardaki Stresin Yordanması. *Özel Eğitim Dergisi*, 1 (2), 8-12.
- Akkök, F. (1984), *Davranışsal yaklaşıma dayalı aile rehberliğinin öğretilebilir çocukların özbakım becerileri üzerine etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Anderson E. (1993) Depression and Anxiety in Families with A Mentally Handicapped Child. *International Journal of Rehabilitation Research*, 16. 165-169.
- Boothroyd, R. A. (1997). Preliminary manual for the caregiver self-efficacy scale. Tampa, Florida: Department of Mental Health Law and Policy, University of South Florida.
- Coşkun, Y. ve Akkaş, G. (2009). Engelli Çocuğu Olan Annelerin Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Sosyal Destek Algıları Arasındaki İlişki. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*. 10 (1), 213- 227.
- Isıkhan V., (2005). *Engelli çocuğa sahip anne ve babalarda depresyon*. Ankara: Şefkat Matbaacılık.
- Kandari, H. Y. (2005). *Parenting stressors, needs for services, and caregiving self-efficacy among mothers of children with mild IDD in Kuwait: Assessing impact between variables* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Simmons College, Boston.
- Özşenol, F. Işıkhan, V., Ünay, B., Aydın, H. İ., Akın, R., Gökçay, E. (2003), Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Aile İşlevlerinin Değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*. 45 (2), 156-164.
- Rodriguez CM, Murphy LE. (1997). Parenting Stres And Abuse Potential in Mothers of Children With Developmental Disabilities. *Child Maltreatment*, (3). 245-252.
- Sarı H.Y. (2007). Zihinsel engelli çocuğu olan ailelerde aile yüklenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*.; 11 (2); 1-7.
- Uğuz, Ş., Toros, F., İnanç, Y. ve Çolakkadioğlo, O. (2004). Zihinsel ve/veya Bedensel Engelli Çocukların Annelerinin Anksiyete, Depresyon ve Stres Düzeylerinin Belirlenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 7 (1), 42- 47.
- Yayan E. H., Özdemir M., Düken M.E. ve Suna Dağ Y. (2019). Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Bebeği Yatan Ebeveynlerin Stres Düzeylerinin Belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 82-89.